

Vývoj soukromého školství po roce 1989

V publikaci Českého statistického úřadu „**Vývoj soukromého školství po roce 1989**“ se autoři zaměřili na zmapování základních vývojových trendů v českém vzdělávacím systému v uplynulých dvaceti letech.

Ústav pro informace ve vzdělávání, který se zabývá sběrem dat z oblasti formálního vzdělávání, poskytl statistikům cenné datové podklady, jež získal od veřejných, soukromých i církevních škol. Kromě informací o trendech v českém školství se ještě čtenáři mohou dozvědět o vývoji počtu učitelů, jejich kvalifikovanosti a změnách ve výdajích domácností na vzdělávání.

Index přihlášek

Jak soukromé, tak veřejné vysoké školy zaznamenávají od počátku tisíciletí nepřetržitý růst počtu studentů. Aktuálně tvoří studenti na soukromých vysokých školách přibližně 14 % z celkového počtu. Zajímavým indikátorem je zcela jistě tzv. „index přihlášek“ informující o průměrném počtu přihlášek na jednoho přihlášeného studenta. Není překvapivé, že zájemci o studium na veřejné vysoké škole podávají od roku 2000 v průměru 2,2–2,3 přihlášky „na osobu“. Naproti tomu zájemci o vzdělávání na soukromé vysoké škole podávají pouze 1,1 přihlášky.

Když porovnáme soukromé a veřejné vysoké školy z hlediska oborové struktury, identifikujeme tyto základní rozdíly: veřejné se vyznačují hlavně pestrostí nabídky studovaných oborů, soukromé jsou dlouhodobě zaměřeny zejména na ekonomické vědy a nauky.

Třídni Šárka Páltková měla letos ze svých studentů radost.

Maturita vede

V oblasti středního školství hrají soukromé školy již významnější roli než v předškolním a základním vzdělávání. V uplynulém školním roce navštěvovalo soukromé střední školy přibližně 14 % všech žáků. Pro úplnost dodejme, že i na veřejných a hlavně církevních školách jsou jednoznačně navštěvova-

zně orientují na obory gymnázií (73 %).

Vrchol formálního vzdělávacího systému tvoří vyšší odborné a zejména vysoké školy. Vyšší odborné školy (VOŠ) terciárního typu vznikly ve školním roce 1996/1997. Potenciální studenti mají možnost si vybrat ze zhruba 182 VOŠ, přičemž více než čtvrtinu spravují soukromé subjekty. Tyto školy se nejvíce zaměřují na právnické obory, alespoň osminové zastoupení nalezneme u oborů humanitních, gastronomických, pedagogických, ekonomických nebo zdravotnických. Ve školním roce 2010/2011 bychom nenalezli žádnou soukromou VOŠ se zaměřením na přírodní vědy nebo zemědělství a lesnictví.

Dlouhodobá stagnace

Význam soukromého i církevního školství je na nižších úrovních vzdělávacího systému zanedbatelný. Ačkoliv soukromé mateřské i základní školy existují v České republice téměř dvě desetiletí, jejich důležitost (vyjádřená podílem žáků nebo učitelů na celku) je v porovnání se školami veřejnými minimální. Ve školním roce 2010/2011 nepřesáhl podíl počtu vzdělávaných osob na soukromých mateřských a základních školách dvouprocentní hranici. Na základě vývoje ve sledovaném období je pravděpodobné, že se v příštích letech výrazné změny nedočkáme.

nější obory zakončené maturitní zkouškou.

Odlíšné preference panují v oborové struktuře. Zatímco veřejné školy se zaměřují zejména na technické obory (29 %) a obory gymnázií (27 %), ty soukromé cílí na ekonomicko-administrativní (32 %) a gastronomicko-hotelové obory (16 %). Je vhodné zmínit i fakt, že církevní školy se jedno-

Učitelé platy

Zajímavé je srovnání průměrných platů učitelů soukromých a veřejných škol s průměrnou hrubou mzdou v České republice. Podle dostupných dat z let 2000 a 2010 byly mzdy učitelů na soukromých školách nižší než na školách veřejných bez ohledu na vzdělávací stupeň. Přitom za uplynulé desetiletí se průměrná nominální mzda v České republice zvýšila 1,8krát. Ve stejné době se minimálně stejně zvýšily průměrné platy učitelů na soukromých středních, základních a hlavně v mateřských školách (více jak 2krát) a platy učitelů na veřejných základních a mateřských školách. Je dobré si přitom uvědomit, že veřejné školy zřizují Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR a obce nebo kraje, jejichž finanční možnosti jsou rozdílné, což se odráží na vyplácených mzdách učitelům. Data ze soukromých vysokých škol bohužel nejsou k dispozici. Lze proto pouze konstatovat, že platy vysokoškolských učitelů na veřejných školách jsou dlouhodobě a výrazně nadprůměrné.

Jak u sousedů

Součástí analýzy „Vývoj soukromého školství po roce 1989“ je také mezinárodní srovnání s některými okolními státy, které vychází

z údajů publikovaných organizacemi Eurostat a OECD. Tyto organizace publikují data jinak než my. Odlišují „veřejné školství“ od všeho ostatního. Soukromé a církevní školy zahrnují pod pojem „private“. Obdobný nesoulad pannaže také při stanovování hranic jednotlivých úrovní formálního vzdělávacího systému.

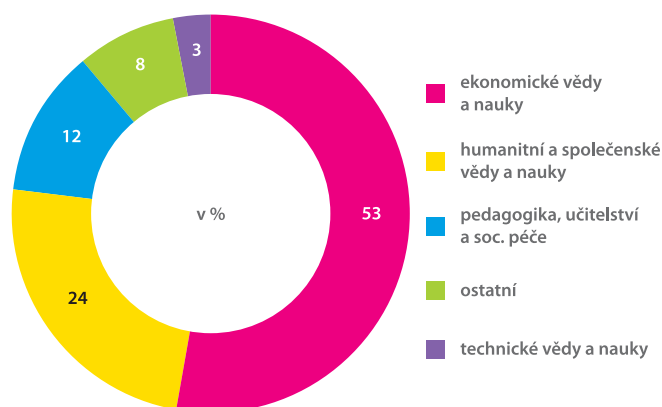
Do mezinárodního srovnání byly zahrnuty údaje za Slovensko, Polsko, Německo, Rakousko, Maďarsko a průměrné hodnoty seskupení zemí OECD a EU19.

Ve světle již známých skutečností nepřekvapí situace v oblasti primárního vzdělávání (odpovídá prvnímu stupni základních škol). V České republice se vzdělává jen 1,3 % dětí ve školách neveřejných, což je zcela jasně nejmenší po-

“
V neveřejných školách se vzdělává jen 1,3 % dětí.
 ”

díl ze všech srovnávaných zemí. Stejnou situaci, i když s nepatrně vyšším procentním podílem (2,4 %), sledujeme i na úrovni nižšího sekundárního vzdělávání (2. stupeň základní školy, nižší stupeň víceletých gymnázií a obor tanec na konzervatoři). Relativně vysoký podíl, který je ovšem stále nižší než průměr OECD a EU19,

Oborová struktura studentů soukromých VŠ v roce 2010

Zdroj: ČSÚ

si udržuje na těchto vzdělávacích úrovních Maďarsko. Až na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání (školy středního vzdělávání, středního vzdělávání s maturitní zkouškou a středního vzdělávání s výučním listem) vidíme jisté posílení pozice neveřejných škol ve vzdělávacím systému. V České republice činí necelých 14 %, což je více než ve všech sousedních zemích. Stále se však jedná o podprůměrné hodnoty v rámci zemí OECD a EU19. Jen v Maďarsku je jejich podíl nadprůměrný (ve výši 19,3 %), a to jak v rámci OECD, tak v EU19.

Srovnání mezi veřejnými a neveřejnými školami na úrovni ozna-

čované jako terciární B (vyšší odborné školy, poslední dva ročníky konzervatoře, kurzy pořádané vysokými školami pro absolventy bakalářských studijních programů a pro absolventy VOŠ) ukazuje rozdíly. Podíl žáků vzdělávaných v neveřejných školách tvoří více než 34 %, což řadí Českou republiku mezi nadprůměr EU19 a přibližuje se k průměru zemí OECD. Prim hraje z porovnávaných zemí opět maďarské školství, kde se podíl neveřejných škol blíží k hranici 50 procent.

Úroveň vzdělávání označovaná jako terciární A zahrnuje zejména studenty bakalářských, magisterských a magisterských navazujících programů vysokých škol. Podíl studentů navštěvujících neveřejné vysoké školy je necelých 12 %, což je v rámci OECD a EU19 podprůměrná hodnota. V porovnání se sousedními zeměmi má menší podíl pouze Slovensko. Nejvyšší podíl na tomto stupni vzdělávání jsme zaznamenali v Polsku, kde až třetina studentů navštěvuje neveřejné vysoké školy.

Petr Kozák
 oddělení statistiky vzdělávání,
 zdravotnictví, kultury a sociálního
 zabezpečení

Podíl žáků neveřejných škol podle úrovně vzdělávání – rok 2009 (v %)

	Primární	Nižší sekundární	Vyšší sekundární	Terciární B	Terciární A
ČR	1,3	2,4	13,9	34,1	11,6
Slovensko	5,5	6,3	12,8	18,3	10,6
Polsko	2,3	3,4	11,2	24,6	33,3
Německo	3,6	8,5	8,9	.	.
Rakousko	5,5	8,5	10,6	34,9	14,6
Maďarsko	7,9	8,7	19,3	45,3	13,6
EU19	10,3	13,7	17	25,4	19,5
OECD	11,1	14,4	19,1	35,8	24,6

Zdroj: ČSÚ